

Inledning till temanumret: Personnamn och flerspråkighet i historisk kontext

Föreliggande volym tar sin utgångspunkt i symposiet ”Personnamn och migration under medeltiden och tidigmodern tid. En workshop rörande historisk personnamnsforskning och kontaktonomastik” som anordnades den 3 mars 2022 vid Institutet för språk och folkminnen (Isof) i Uppsala. Workshopen var ett samarbete mellan Daniel Solling (Isof) och Michelle Waldispühl (Göteborgs universitet/Universitetet i Oslo). Idén till symposiet fick vi när vi arbetade med våra respektive projekt ”Migration och morfologi på medeltiden” (Solling) och det av Svenska Vetenskapsrådet (2019–2023) finansierade projektet ”Många sätt att stava rätt: Variation och språkkontakt i medeltida personnamn” (Waldispühl).

Ämnet som behandlas i den här volymen kan man brett beteckna som ”namn och flerspråkighet”. Det har under senare år börjat få allt mer uppmärksamhet både inom namnforskningen och inom flerspråkighetsforskningen. Redan vid ett kollokvium vid Universität des Saarlandes i Saarbrucken ar 2009 efterlyste Wolfgang Haubrichs att man borde ägna sig åt antroponymisk kontaktonomastikforskning på samma sätt som man inom namnforskningen redan ägnade sig åt en toponymisk dylik (Haubrichs 2019). I anslutning till Haubrichs uttalande påpekar Waldispühl (2020) att modeller för språklig integration av namn

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

har utvecklats på grundval av forskning rörande toponymiska kontaktsituationer i historisk tid medan jämförbara modeller och mer omfattande studier av kontaktonomastik inom den historiska personnamnsforskningen då ännu saknades. Och i inledningen till volymen *Socio-onomastics: The pragmatics of names* konstaterade Terhi Ainiola och Jan-Ola Östman att det behövs mer forskning kring hur namn och flerspråkighet hänger samman (Ainiola & Östman 2017: 17).

Och dessa upprop har fått gehör. Ämnet har varit tema för flera workshoppar och konferenser under åren 2022 och 2023. Förutom den som denna volym baseras på kan också workshoppen ”Personennamen in Migration – Onymische Indizes hybrider sozialer Zugehörigkeiten” som anordnades av Antje Dammel, Katharina König och Theresa Schweden vid Universität Munster i juni 2023 nämnas. Dessutom anordnade Sonja Entzenberg, Leila Mattfolk och Lena Wenner en workshop vid ICOS världskongress i Helsingfors i augusti 2024 med temat ”Personal names in a multicultural context”. Även framöver kommer temat att vara på agendan vid diverse evenemang. Till exempel har namnkoferensen i Mainz hösten 2025 temat ”Migrationsonomastik: Personennamen im Kontext von Wanderungsbewegungen”.

Vid symposiet i Uppsala stod den historiska aspekten av temat i fokus. Inte bara sprakstrukturella utan även sociolingvistiska frågor rörande till exempel hur invandrades namn återges i historiska källor och vilken typ av namn som migranter har gett till sina barn under historiens gång diskuterades. Målet med workshoppen var för det första att sammanställa de teoretiska ansatser som finns på området och att dryfta dessa med utgångspunkt i deltagarnas aktuella forskning. För det andra diskuterades olika ingångar till metodologiska spörsmål. Dessa behandlades utifrån kalltextsorternas olika filologiska och kontextuella premisser. Symposiet samlade ett tjugotal deltagare och det gav upphov till fyra artiklar på ämnet som publiceras i föreliggande volym. Av dessa utgör den första artikeln en översiktsartikel som ger en introduktion till ämnet och de följande tre behandlar ämnet ur olika perspektiv kronologiskt från medeltiden och framåt.

I den första artikeln av Michelle Waldispuhl ges en överblick över de teman som behandlas inom forskningsområdet personnamn

och migration. Artikeln fokuserar inte bara på historiska situationer rörande namn i en flerspråkig kontext utan ger en bredare bild och betonar också vikten av att ta hänsyn till forskning på moderna situationer gällande dessa fenomen även när man undersöker en historisk situation. Artikeln belyser effekterna som kulturmöten har på namn och namnbruk. Härvid berör den forskning rörande olika socio-onomastiska infallsvinklar såsom namnval och flerspråkig identitet, namnbyten och social tillhörighet, namn i flerspråkig interaktion samt juridiska aspekter av ”främmande” namn i moderna samhällen.

I den följande artikeln av Lennart Ryman analyseras hur senmedeltida finska och tyska invånare benämns i Stockholms stadsböcker. Enligt studien reflekterar den språkliga hanteringen av namnen inte bara hur dessa två gruppers identiteter upplevdes av en manlig, borgerlig elit utan också att finnar betraktades som något mer främmande än de tyska invånarna. Finnar benämndes oftare med härkomstbeteckningar eller anonymt medan mer individualiserande namnpraktiker användes för tyskar. Ryman drar slutsatsen att fallstudien visar tendensen att personer som står en nära individualiseras medan personer som är socialt eller kulturellt mer avlägsna hellre kategoriseras.

Daniel Sollings artikel har ett fokus på inflytandet av inlånade namn på det inhemska onomastikonet. Hans studie av namnen *Sighvast* och *Silvast* samt det lånade namnet *Silvester* under medeltiden och tidigmodern tid visar på processen hur dessa namnformer smälte samman över tid. *Silvast* blev dominerande till slut troligtvis på grund av enkelheten i uttal och hög status genom association med religiösa, katolska sammanhang. Solling betonar att sammanfallet av namnen underlättades genom den likartade fonetiken och den dåtida stavningsvariationen. Hans studie illustrerar dock också att samma individ kunde omnämnas med vad som skulle anses som olika lexikala namn idag. Detta antyder en flexibel syn på namn och identitet under medeltiden där identifikationen av individen i situationen var viktigare än den exakta stavningen av namnet.

I den avslutande artikeln behandlar Birgit Eggert namn i Danmark som ursprungligen innehåller den tyska diminutivändelsen *-ke*. Hon visar att mansnamn med denna ändelse var vanligare än kvinnonamn

under medeltiden. Under 1700-talet hade förhållandena dock ändrats och kvinnonamnen dominerade bland dessa namn. Eggert kan också visa hur den geografiska spridningen av namnen såg helt annorlunda ut under 1700-talet jämfört med på medeltiden. Namnen förekom inte längre främst i sydjutska köpstäder utan majoriteten av namnbärarna bodde på 1700-talet på landsbygden. Detta skulle kunna tyda på att det medeltida bruket av namn med ändelsen *-ke* bland tyska invandrare hade inlemmats i det lokala danska namnbruket och flyttat från städernas till landsbygdens befolkning.

Vi gästredaktörer av detta temanummer hoppas att publikationen inte bara erbjuder intressant och lärorik läsning utan att den även kan fungera som inspiration till vidare forskning inom det tvärvetenskapliga forskningsområde som befinner sig i skärningspunkten mellan historisk personnamnsforskning, kontaktonomastik och flerspråkighetsforskning.

Slutligen vill vi tacka Isof och Vetenskapsrådet som genom sina bidrag möjliggjorde symposiets anordnande. Vi vill också rikta ett stort tack för det fina och okomplicerade samarbetet till Emilia Aldrin och Linnea Gustafsson som inte bara var villiga att möjliggöra publikation i *Nordisk tidskrift för socioonomastik* utan också har läst och kommenterat de enskilda artiklarna. Ett varmt tack riktar vi också till de fackgranskare som läst och utvärderat artiklarna, samt till Elin Pihl för praktiskt hjälp i samband med symposiet.

Uppsala och Oslo i september 2024

Daniel Solling och Michelle Waldispühl

Introduction to the special issue: Personal names and multilingualism in historical context

The present volume is based on the symposium ‘Personnamn och migration under medeltiden och tidigmodern tid. En workshop rörande historisk personnamnsforskning och kontaktonomastik [Personal Names and Migration during the Middle Ages and Early Modern Times: A Workshop on Historical Name Research and Contact Onomastics]’ held on 3 March 2022 at the Institute for Language and Folklore (Isof) in Uppsala. The workshop was a collaboration between Daniel Solling (Isof) and Michelle Waldispühl (University of Gothenburg/University of Oslo). The idea for the symposium came while working on our respective projects, ‘Migration and Morphology in the Middle Ages’ (Solling) and the Swedish Research Council-funded (2019–2023) project ‘Variation and Language Contact in Medieval Personal Names’ (Waldispühl).

The subject addressed in this volume can broadly be categorized as ‘names and multilingualism’. In recent years, this topic has gained increasing attention within both name research and multilingualism studies. In a 2009 colloquium at Saarland University in Saarbrücken, Wolfgang Haubrichs called for anthroponomastic contact research similar to the toponymic research already ongoing in onomastics (Haubrichs 2019). Following Haubrichs’ statement, Waldispühl (2020) pointed out that models for linguistic integration of historical names have been developed based on research into place names, while there was still a lack of comparable models and more extensive studies on contact onomastics in historical personal name research. Moreover, in their introduction to the volume *Socio-onomastics* in 2017, Terhi Ainiola

and Jan-Ola Östman noted a need for more research on the interplay between names and multilingualism (Ainiala & Östman 2017:17).

These calls for more research have been answered. The subject has been the theme of several workshops and conferences during 2022 and 2023. Besides the workshop on which this volume is based, the workshop ‘Personennamen in Migration – Onymische Indizes hybrider sozialer Zugehörigkeiten [Personal Names in Migration: Onymic Indices of Hybrid Social Affiliations]’, organized by Antje Dammel, Katharina König, and Theresa Schweden at the University of Münster in June 2023, can also be mentioned. Moreover, Sonja Entzenberg, Leila Mattfolk, and Lena Wenner recently organized a workshop at the ICOS World Congress in Helsinki in August 2024 on the theme ‘Personal Names in a Multicultural Context’.

The topic will continue to be on the agenda at various events; for example at the yearly name conference in Mainz, Germany where the topic in 2025 will be ‘Migrationsonomastik: Personennamen im Kontext von Wanderungsbewegungen’.

At the symposium in Uppsala, historical aspects of this theme were specifically addressed. The workshop discussed not only structural linguistic issues but also sociolinguistic questions, such as how immigrants’ names are recorded in historical sources and the types of names migrants gave their children. The goal of the workshop was first to compile and discuss theoretical approaches based on participants’ current research, and second, to address methodological questions such as the philological and contextual premises given the different types of source texts. The symposium gathered about twenty participants and resulted in four articles included in this volume. Of these, the first article is a review article that provides an introduction to the subject, while the following three address the topic from various perspectives, chronologically from the Middle Ages onwards.

In the first article, Michelle Waldispühl provides an overview of the themes within the research area of personal names and migration. Not only does the article focus on historical situations of names in multilingual contexts, it also offers a broader perspective, emphasizing the importance of considering research on modern situations

regarding these phenomena, even when examining historical contexts. The article highlights the effects cultural encounters have on names and naming practices. It touches on various socio-onomastic perspectives, such as name choice and multilingual identity, name changes and social affiliation, names in multilingual interaction, and legal aspects of ‘foreign’ names in modern societies.

In the following article, Lennart Ryman analyses how Finnish and German inhabitants in Late Medieval Stockholm are named in the city’s town books. According to the study, the linguistic handling of names reflects not only how the identity of these two groups were perceived by a male, bourgeois elite, but also that the Finns were regarded as somewhat more foreign than the German inhabitants. Finns were more often referred to with origin markers or anonymously, while more individualizing name practices were used for Germans. Ryman concludes that the case study shows a tendency to individualize people who are socially or culturally close, while more distant individuals are more likely to be categorized.

Daniel Solling’s article focuses on the impact of borrowed names on the onomasticon. His study of the names *Sighvast* and *Silvast*, as well as the borrowed name *Silvester* during the Middle Ages and Early Modern Period, demonstrates the process by which these name forms merged over time. *Silvast* ultimately became dominant, likely due to ease of pronunciation and high status through association with religious, Catholic contexts. Solling emphasizes that the merging of the names was facilitated by phonetic similarities and spelling variation of the time. However, his study also illustrates that the same individual could be mentioned with what would be considered different lexical names today. This suggests a flexible view of names and identity in the Middle Ages, where the identification of the individual in the context was more important than the exact spelling of the name.

In the concluding article, Birgit Eggert addresses names in Denmark that originally contain the German diminutive suffix *-ke*. She shows that men’s names with this suffix were more common than women’s names during the Middle Ages. However, by the 18th century, the situation had changed, and women’s names with this suffix

dominated. Eggert also demonstrates how the geographical distribution of these names was completely different during the 18th century compared to the Middle Ages. These names were no longer primarily found in the southern Jutlandic market towns, rather the majority of name bearers in the 18th century lived in rural areas. This fact could indicate that the medieval use of names with the suffix *-ke* among German immigrants had been integrated into local Danish naming practices and had shifted from urban to rural populations.

We editors hope that this publication not only offers interesting reading but also serves as inspiration for further research in the interdisciplinary field at the intersection of historical personal name research, contact onomastics, and multilingualism studies.

Finally, we would like to thank Isof and the Swedish Research Council, whose support made the symposium possible. We also extend our sincere thanks to Emilia Aldrin and Linnea Gustafsson for agreeing to publish this volume in the *Nordic Journal of Socio-Onomastics*, and for reading and commenting on the individual articles. Warm thanks also go to the peer reviewers who read and evaluated the articles, and to Elin Pihl for practical assistance during the symposium.

Uppsala and Oslo, September 2024

Daniel Solling and Michelle Waldispühl

References

- Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola. 2017. Introduction: Socio-onomastics and pragmatics. In Ainiala, T. & Östman, J.-O. (eds.), *Socio-onomastics: The pragmatics of names*, 1–18. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- Haubrichs, Wolfgang. 2019. Chancen, Risiken und Methoden einer anthronymischen Interferenz-Onomastik des Mittelalters. In Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (eds.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter* (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 108), 1–23, Berlin: De Gruyter.

Waldispühl, Michelle. 2020. Historische Rufnamen im Kontakt. Integration der altisländischen Pilgernamen auf der Reichenau in die mittelhochdeutsche Schreibsprache. In Kempf, L. & Nübling, D. & Schmuck, M. (eds.), *Linguistik der Eigennamen* (Linguistik – Impulse & Tendenzen 88), 21–41, Berlin: De Gruyter.

